

LUONNOS

Avoimen tieteellisen julkaisemisen kansallinen strategia

Miksi (Preamble)

Avoimuus on yksi tieteen ja tutkimuksen perusarvoista. Avoin tiede edistää tutkimuksen ja opetuksen laatua, mahdollistaa uudenlaista tutkimusta, tehostaa tieteen mahdollisuuksia hyödyntää olemassa olevia aineistoja, julkaisuja ja oppimateriaaleja sekä mahdollistaa kansalaisten osallistuminen tieteen tekemiseen.

Avoimen tieteen kansallinen strategiaryhmä määrittelee avoimen tieteen neljän osa-alueen kautta: (1) avoin data, (2) avoin julkaiseminen, (3) avoin oppiminen ja (4) avoin tiedeyhteisö (mm. tutkijoiden urajärjestelmät). Käsillä oleva paperi määrittelee strategiaryhmän laatimat kansalliset strategiset periaatteet (2) avointa julkaisemista koskien; muiden osa-alueiden (1, 3 ja 4) strategiset periaatteet määritellään erillisissä papereissa.

Yleisellä tasolla (2) avoin julkaiseminen (mukaan lukien sekä julkaisuiden luominen että myöhempi saatavuus) on osa tutkimuskentän merkittävää murrosta 2010- ja 2020-luvuilla. Murroksessa ovat, toisiinsa yhteen kietoutuen, tutkimuksen rahoituksen rakenteet, julkaisutoimijoiden roolit ja tutkijoiden meritoitumisen tavat. Avoimen julkaisemisen strategiset periaatteet tulee siten sitoa tähän laajempaan tutkimustyön murrokseen. Strategian tulee huolehtia kaikkien toimijoiden tasapuolisista mahdollisuuksista tehdä tutkimusta ja edistää tutkimuksen avoimuutta.

Kansallisen avoimen julkaisu- ja saatavuusstrategian luominen nostettiin myös UNIFIn keväällä 2018 toteuttamassa Avoin Tiede ja Data (ATD) hankkeessa tärkeäksi toimenpiteeksi. Syksyllä 2018 UNIFI on edelleen antanut tukensa FinElib-neuvotteluille (FinElib on konsortio, jonka tehtävä on turvata ja parantaa elektronisten aineistojen saatavuutta) avoimen julkaisemisen ja saatavuuden edistämiseksi.

Käsillä oleva avoimen tieteellisen julkaisemisen kansallinen strategia on syntynyt keskeisten Suomessa sijaitsevien tieteellisten tutkimustoimijoiden yhteistyönä ja linjaa Suomen kansalliset tavoitteet ja periaatteet avoimen julkaisemisen tavoitteiksi ja kehityssuunnaksi. Olennaisilta osiltaan tämä strategia nojaa kuitenkin vahvasti kansainväliseen kehitykseen. Erityisesti Open Sciencen Policy Platformin suositukset¹, DORA julistus², Kilpailukykyneuvoston

¹ OSPP: Each Member State, together with its respective stakeholders, must develop policies to guarantee compliance with the EU Open Access mandate, including both incentives and enforcement, by 2020.

https://ec.europa.eu/research/openscience/pdf/integrated_advice_opspp_recommendations.pdf#view=fit&pagemode=none

² Dora julistus: <https://sfdora.org/>

vuoden 2016 päätös julkaisujen avoimuudesta vuonna 2020³, OA2020 aloite⁴, Euroopan komission avoimen saatavuuden tavoitteet sekä tutkimusrahoittajien PlanS (2018) antavat kansainvälisen kehityksen suunnan. Tämän strategian myötä Suomessa sijaitsevat keskeiset tieteelliset tutkimustoimivat sitoutuvat eurooppalaiseen tieteen avoimuuden edistämiseen ja haluavat olla etujoukoissa avoimuuden saavuttamiseksi.

Tavoitteet (Aims)

Avoimen tieteen kansallisessa strategiaryhmässä edustettuina olevat, keskeiset Suomessa sijaitsevat tutkimustoimijat pyrkivät vakavasti tavoittelemaan seuraavia periaatteita:

1. Tieteelliset julkaisut ovat välittömästi avoimia 2020 alkaen. Tämä koskee julkaisuja, joissa artikkelin yksi kirjoittaja työskentelee suomalaisessa tutkimusorganisaatiossa.
 - a. PlanS: "After 1 January 2020 scientific publications on the results from research funded by public grants provided by national and European research councils and funding bodies, must be published in compliant Open Access Journals or on compliant Open Access Platforms." <https://www.scienceeurope.org/coalition-s/>
 - b. Horizon 2020: All projects receiving Horizon 2020 funding are required to make sure that any peer-reviewed journal article they publish is openly accessible, free of charge. <https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/policies/open-access>
 - c. UNIFI: Articles with corresponding authors from Finland must be openly available at the time of publishing. http://www.unifi.fi/wp-content/uploads/2018/09/UNIFI_FinELib_20180919.pdf
 - d. Onko oleellista määritellä miten kansallinen tavoite kohdentuu riippuen kirjoittajien työskentelystä suomalaisissa tutkimusorganisaatioissa?
2. Tutkijat säilyttävät tekijänoikeudet omiin julkaisuihinsa ja julkaisuille määritellään Berliinin julistuksen⁵ määritelmät täyttävä avoin lisenssi, esimerkiksi CC-BY lisenssi.
 - a. PlanS: 1. Authors retain copyright of their publication with no restrictions. All publications must be published under an open license, preferably the Creative Commons Attribution Licence CC BY. In all cases, the license applied should fulfil the requirements defined by the Berlin Declaration; <https://www.scienceeurope.org/coalition-s/>
 - b. UNIFI: Re-use of Open Access articles must be defined using the most permissive Creative Commons licenses. Terms of use for subscribed content must be appropriate and easy to understand. http://www.unifi.fi/wp-content/uploads/2018/09/UNIFI_FinELib_20180919.pdf

³ <https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/JulkaisuMetatieto/Documents/EDK-2016-AK-63128.pdf>

⁴ <https://oa2020.org/>

⁵ Open access contributions must satisfy two conditions: The author(s) and right holder(s) of such contributions grant(s) to all users a free, irrevocable, worldwide, right of access to, and a license to copy, use, distribute, transmit and display the work publicly and to make and distribute derivative works, in any digital medium for any responsible purpose, subject to proper attribution of authorship (community standards, will continue to provide the mechanism for enforcement of proper attribution and responsible use of the published work, as they do now), as well as the right to make small numbers of printed copies for their personal use.

3. Tutkimuksen avoin julkaiseminen ja saatavuus sekä avoimen julkaisutoiminnan edistäminen huomioidaan tutkijan arvioinnissa ja julkaisutoiminnan kannustimissa.⁶
 - a. DORA: 3. For the purposes of research assessment, consider the value and impact of all research outputs (including datasets and software) in addition to research publications, and consider a broad range of impact measures including qualitative indicators of research impact, such as influence on policy and practice. <https://sfdora.org/read/>
 - b. Open Science Policy Platform (OSPP) Recommendations: Rewards and incentives: Funders, research institutions and other evaluators of researchers should actively develop/adjust evaluation practices and routines to give extra credit to individuals, groups and projects who integrate Open Science within their research practice https://ec.europa.eu/research/openscience/pdf/integrated_advice_opspp_recommendations.pdf#view=fit&pagemode=none
 - c. Leidenin manifesto: 4. Huolehdi, että aineiston kerääminen ja analyysiprosessit ovat avoimia, läpinäkyviä ja yksinkertaisia. http://yliopistokirjastot.fi/wp-content/uploads/2018/10/2015_leiden_manifesto.pdf
4. Avoimeen julkaisemiseen siirtyminen ei kasvata julkaisuiden saatavuuden kokonaiskustannuksia.
 - a. UNIFI: Transition to Open Access should not increase the total costs of licensing and publishing. http://www.unifi.fi/wp-content/uploads/2018/09/UNIFI_FinELib_20180919.pdf
 - b. Communication from the Commission (2012) 5.1. The transition towards open access must be coordinated and transparent. In the case of the 'Gold' model, any increased expenditure must be accompanied by a proportional decrease in subscription costs. Mechanisms also need to be developed to curb 'Gold' open access fees in the medium and long term. http://ec.europa.eu/research/science-society/document_library/pdf_06/era-communication-towards-better-access-to-scientific-information_en.pdf
5. Uusien julkaisualustojen kehittämiseksi kestävän avoimuuden ja saatavuuden takaamiseksi varataan yhteisiä resursseja.
 - a. PlanS: In case such high quality Open Access journals or platforms do not yet exist, the Funders will, in a coordinated way, provide incentives to establish and support them when appropriate; support will also be provided for Open Access infrastructures where necessary <https://www.scienceurope.org/coalition-s/>
6. Lisenssisopimukset, kaikki kustannukset ja businessmallit ovat läpinäkyviä ja kaikkien saatavilla.
 - a. PlanS: The Funders will ask universities, research organisations, and libraries to align their policies and strategies, notably to ensure transparency; <https://www.scienceurope.org/coalition-s/>
 - b. UNIFI: License agreements, costs, and business models must be transparent. http://www.unifi.fi/wp-content/uploads/2018/09/UNIFI_FinELib_20180919.pdf
 - c. Kustantajien lisenssimaksujen avoimuus Suomessa, tiedonkeruu: <https://avointiede.fi/tiedonkeruu2018>

⁶ Kansallinen tutkijan vastuullinen arviointi työryhmä (työ valmistuu 2019)

7. Uusia hybridisopimuksia ei solmita. Kustannussopimuksista luovutaan, jos tässä esitettyjä avoimuuden tavoitteita ei voida saavuttaa.
 - a. PlanS: The 'hybrid' model of publishing is not compliant with the above principles; <https://www.scienceeurope.org/coalition-s/>
 - b. UNIFI will not recommend the renewal of agreements that fail to meet the aforementioned principles. http://www.unifi.fi/wp-content/uploads/2018/09/UNIFI_FinELib_20180919.pdf

8. Jos julkaisu- tai kustannussopimus perustuu kirjoittajamaksuihin, niistä huolehtii organisaatio tai rahoittaja, ei yksittäinen tutkija. Suomalaisten tutkimusorganisaatioiden kirjoittajamaksuille asetetaan yhteisesti sovittu katto.
 - a. PlanS: Where applicable, Open Access publication fees are covered by the Funders or universities, not by individual researchers; it is acknowledged that all scientists should be able to publish their work Open Access even if their institutions have limited means; <https://www.scienceeurope.org/coalition-s/>
 - b. Plan S: When Open Access publication fees are applied, their funding is standardised and capped (across Europe); <https://www.scienceeurope.org/coalition-s/>

9. Suomessa työskentelevien tutkijoiden tuottamien artikkeleiden pitkäaikaissäilytykseen on selkeä tekninen ja rahoituksellinen ratkaisu xx.xx. mennessä.
 - a. PlanS: The importance of open archives and repositories for hosting research outputs is acknowledged because of their long-term archiving function and their potential for editorial innovation; <https://www.scienceeurope.org/coalition-s/>
 - b. UNIFI: Perpetual access to content published in subscription journals must be granted. http://www.unifi.fi/wp-content/uploads/2018/09/UNIFI_FinELib_20180919.pdf

10. Kotimaiset tieteelliset lehdet ovat avoimesti saatavilla xx.xx. alkaen. Tämä saavutetaan ensisijaisesti kestäväällä yhteisrahoitteisella julkaisumallilla yhteistyössä tiedekustantajien kanssa.
 - a. <http://www.kotilava.fi/etusivu>

11. Tieteelliset erillisteokset ja kokoomateosartikkelit ovat avoimesti saatavilla xx.xx. alkaen. Avoimuuteen siirtymistä tuetaan kehittämällä kansallisia ratkaisuja sekä toimimalla yhteistyössä kansainvälisten tahojen kanssa.
 - a. PlanS: The above principles shall apply to all types of scholarly publications, but it is understood that the timeline to achieve Open Access for monographs and books may be longer than 1 January 2020; <https://www.scienceeurope.org/coalition-s/>

Toimijoiden roolit tieteellisten julkaisuiden avoimuuden edistämiseksi

Avoimen tieteellisen julkaisutoiminnan edistämisessä on erilaisia ja oleellisia rooleja.

Tutkijat –Avoimuuden edistämiseksi tutkijan tulee voida meritoitua avoimen tutkimuksen toteuttamisesta. Tutkijan tulee sitoutua edistämään oman tutkimuksensa avoimuutta julkaisemalla oman alansa avoimissa julkaisukanavissa ja/tai tallentamalla julkaisut kansallisiin julkaisuarkistoihin.

Tutkimusorganisaatiot – Organisaatioiden tulee toimia aktiivisesti julkaisemisen murrosaikana ja edistää rahoituksellaan ja muulla toiminnallaan julkaisujen avoimeen saatavuuteen siirtyminen kirjastojen ja tutkijoiden työn kannalta mahdollisimman helposti.

Kirjastot – Kirjastot tarjoavat koulutusta ja tukea avoimeen saatavuuteen liittyvissä kysymyksissä ja ylläpitävät organisaatioiden julkaisuarkistoja.

IT-toimijat –mahdollistavat artikkelien ja muiden tutkimustulosten mahdollisimman laajaan saatavuuden, käytettävyyden ja yhteentoimivuuden.

Kotimaiset kustantajat – Avoimelle julkaisemiselle on tarjolla kotimaisia kanavia ja businessmalleja. Kotimaiset kustantajat muuttavat julkaisumallinsa avoimeksi.

Rahoittajat – Tutkimusrahoittajat tukevat tutkimuksen avointa julkaisemista. Julkinen rahoitus hyväksyy ainoastaan avoimet julkaisut ja korostaa avoimia julkaisuja osana tutkijoiden arviointia.

Strategian laatiminen ja viestintä

Tämä avoimen tieteellisen julkaisemisen kansallinen strategia on syntynyt keskeisten suomalaisten tutkimusorganisaatioiden yhteistyönä. Strategian kirjoitustyö on tehty avoimen tieteen kansallisen strategiaryhmän toimesta.

Strategiaryhmässä ovat edustettuina suomalaiset yliopistot, ammattikorkeakoulut, tutkimuslaitokset, rahoittajat, kirjastot sekä tutkijat.

Kansallinen avoimen julkaisemisen ja saatavuuden strategia ei ole irrallinen muista oleellisista tutkimuskentän kysymyksistä. Muita oleellisia avoimen julkaisemisen ja saatavuuden edistäviä erityiskysymyksiä ovat:

- Kotimaiset tieteelliset julkaisut – niiden merkitys ja vastuu niiden jatkuvuudesta
- Meritoituminen. Erityisesti nuoret tutkijat – miten edistetään sitä, että nuoret tutkijat julkaisevat OA ja heidän uransa kehittyä
- Uudet OA julkaisukanavat (kotimaiset ja kansainväliset) ja näiden käyttöönotto
- Osaaminen – avoimeen saatavuuteen liittyy monia erilaisia ja usein puutteellisia käsityksiä
- Tietämyksen lisääminen avoimesta saatavuudesta, tutkijoiden kokemuksista Suomessa ja muualla

Strategia vaatii tuekseen toimenpideohjelman

- Kuuleminen – mitä tutkijat tarvitsevat voidakseen toimia tavoitteiden saavuttamiseksi?
- Kustannukset – siirtymävaiheessa kustannukset mahdollisesti nousevat; miten ratkaistaan
- Miten sitoutetaan tutkijat ja organisaatiot?
 - Viestintä, koulutus
- Mistä tiedetään, että strategia on muuttanut toimintaa ja lisännyt avointa julkaisemista ja saatavuutta
 - Mittarit/indikaattorit/laadullinen arviointi
 - Kenen vastuulla seurata ja raportoida?
- Miten ja milloin strategiaa arvioidaan ja uudistetaan?